

Ақийда дарслари (160-дарс). Аллоҳ яхшиликка, тоатларга йўллаб қўйиши ризқдир

19:00 / 06.12.2021 2820

Аҳли сунна ва жамоа мазҳаби уламолари «Аллоҳ таоло одамлар ва ҳайвонлардан иборат Ўз махлуқотларига берган ва улар манфаат олган дунёвий ва ухровий ҳар бир нарса ризқдир», деб таъриф берганлар.

Аллоҳ таоло оқил ва оқил эмас, катта ёки кичик ҳар бир инсонга, ҳар бир ҳайвонга берган ва улар манфаатланадиган таом, ичимлик, кийим ёки маскан уларнинг ризқидир.

Шунингдек, Аллоҳ таолонинг уларни яхшиликка муваффақ қилиши, тоатларга йўллаб қўйиши ҳам ризқдир.

Аллоҳ таоло Ҳуд сурасида:

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا اَعْبُدُوْا سُبْحٰنَ رَبِّكَمُ الَّذِيْ لَمْ يَلِدْ وَيَلَدْ وَاَنْتُمْ عَلٰى اَعْيُنِنَا ۗ سُبْحٰنَ عِلِّيِّزِ ۗ
يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا اَلْبَسُوْا لِبَاسًا رَّحِيْمًا ۗ وَكُلُوْا وَشَرَبُوْا وَلَا تُسْرِفُوْا ۗ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِيْنَ ۗ
يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا اَلْبَسُوْا لِبَاسًا رَّحِيْمًا ۗ وَكُلُوْا وَشَرَبُوْا وَلَا تُسْرِفُوْا ۗ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِيْنَ ۗ

«Ер юзидаги жонзот борки, уларнинг ризқи Аллоҳнинг зиммасидадир. У уларнинг қароргоҳларини ҳам, сақланиб турадиган жойларини ҳам билур. Ҳаммаси очиқ-ойдин китобда бордир», деган (6-оят).

Ер юзида ўрмалаган нарса – одамзот, ҳайвонот, ҳашарот, қурт-қумурсқа ва бошқа жонзотлардир. Шуларнинг ҳаммасига Аллоҳ таоло ризқ беради. Ҳаммасининг юргани, тургани, туғилгани ва бошқа ҳолатларини билади. Буларнинг ҳаммаси очиқ-ойдин ва равшан китобда ёзиғлик ҳамдир.

Ризқ икки қисм бўлади: ҳалол ризқ ва ҳаром ризқ.

Бунга далил Бақара сурасидаги қуйидаги оятдир:

هُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ الْغُلُقُومَ وَأَنْزَلَ الْقُرْآنَ مُتَنَزِّلاً وَمَنْ يَرْزُقْ يَرْزُقْهُ كَيْفَ يُرِيدُ إِنَّهُ يَشَاءُ وَيَسْتَعِظُ إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

«Эй иймон келтирганлар! Биз сизларга ризқ қилиб берган нарсаларнинг покларидан энглар ва Аллоҳга шукр қилинглр, агар Унгагина ибодат қиладиган бўлсаларингиз» (172-оят).

Аллоҳнинг Ўзи мўмин бандаларига ризқ қилиб берган нарсаларидан покни еб, лаззатланган бандалар ризқ берган Зотга – Аллоҳга шукр келтиришлари зарурлигини англатмоқда.

Мўмин инсон Аллоҳнинг амрига биноан доимо пок нарсани ейди. Бу илоҳий амр унинг фойдаси учундир. Пок озуқа ила озуқаланган инсон соғ-саломат бўлади.

Аллоҳ таоло Анкабут сурасида:

مَنْ يَرْزُقْ يَرْزُقْهُ كَيْفَ يُرِيدُ إِنَّهُ يَشَاءُ وَيَسْتَعِظُ إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

«Ўз ризқини кўтара олмайдиган қанчадан-қанча жонзотлар бор. Уларга ҳам, сизларга ҳам Аллоҳ ризқ берадир. Ва У ўта эшитувчидир, ўта билувчидир», деган (60-оят).

Дарҳақиқат, ўйлаб кўрадиган бўлсак, кўпгина жонзотлар ризққа муҳтож бўлганида, уни тановул қилишдан бошқа нарсани билмайди. Ризқ топиш учун ҳаракат ҳам қилмайди. Ризқни ўзи билан кўтариб ҳам юрмайди. Ўзига ризқ жамғармайди ҳам. Фақат ризқ керак бўлганида, уни тановул қилади, холос. Аммо ризқ тополмасдан, бирортаси очиқиб, ўлиб ҳам қолмайди. Ризқини териб еб юраверади.

Фақат инсонгина ризқ тўплашни одат қилган. Илоҳий таълимотлардан узоқ бўлган кўпгина одамлар ҳаётни ризқ-рўз учун курашишдан иборат, деб ўйлайдилар. Улар ўзларича, ризқни ўзимиз топмоқдамиз, деб гумон қиладилар.

Аслида эса:

«Уларга ҳам, сизларга ҳам Аллоҳ ризқ берадир».

Яъни ўз ризқини ўзи кўтара олмайдиган ўша жонзотларга ҳам, инсонларга ҳам ризқни Аллоҳ таоло беради.

Аллоҳ таоло Талоқ сурасида:

مُّكِّنْ لِدَعْوِيٍّ وَذُوْدِهِ شَأْوِفُ وُورِعْمَبُّ نُهُوْقِرَافٍ وَاِفُ وُورِعْمَبُّ نُهُوْكُ سَمَافٍ نُهُوْلَجَ أَنْعَلَبَ إِذِإِ
قَتِي نَمَوْرَخِ الْاَلْمَوِيْلِ الْاَوَلِ الْاَبْنُ مَوْيِي نَاك نَمِ وِبْ طُعُوِي مُمْكِلِدْ لَلْ دَاةَ شَلَا اَوْمِي قِاَو
أَجْرَمُ هَلْ لَعَجِي هَلَلَا

هَلَلَا نِ اُ هُبَسَحَ وَهَفِ هَلَلَا لَعَلْ كَوَتِي نَمَوْ بَسَتْحِي اَلْ تُتِي ح نَمْ هُو قُزْرِي و
أَرْدَقِي شَلْ لَلْ لَلْ لَعَج دَقِ وِرْمُ اُ غَلْ اَب

«Ким Аллоҳга тақво қилса, унинг йўлини очиб қўядир ва унга ўзи ўйламаган тарафдан ризқ берур», деган (2-3-оятлар).

Яъни, ким Аллоҳ буюрганини қилиб, қайтарганидан қайтса, бу дунё ва у дунёнинг қийинчиликларидан чиқадиган йўлни Аллоҳнинг Ўзи кўрсатиб қўяди. Тақводор шахснинг мушкулини доимо Аллоҳнинг Ўзи енгил қилиб туради. Шу билан бирга, унга ўзи ўйлаб, хаёлига келмаган томондан ризқу рўз етказиб беради. Одатда, кишилар ризқу рўзим сероб бўлсин, деган мақсадда тақводан воз кечишади. Бу эса аксинча натижага олиб келади.

Ушбу ояти кариманинг маъносидан келиб чиқадиган қоидага биноан, тақводорлик қийинчиликларнинг осонлашиши ва ризқнинг ўйламаган тарафдан келишига сабаб бўлади.

Одам ишлаб топиб, ўзи манфаат олмаган нарсалар унинг ризқи бўлмайди. Мисол учун, одам ўлганидан кейин меросхўрларига қолган нарсалар унинг ризқи эмас, ўша нарсалардан манфаат оладиган меросхўрларнинг ризқидир.

Аллоҳ таоло томонидан бандага бериладиган ҳар бир нарса ризқ эканини Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ҳадиси шарифларидан ҳам тушуниб оламиз.

هَلَلْ لَعَلْ لَلْ اَلْ صِيْبِ نَلْ اَلْ نَعُ، نُهُوْعُ لَلْ اَلْ صِيْرِي رَامِنَ اَلْ اَشْبَكِ اَلْ نَعُ
اَم: «اَلْ اَقِ، هُوْطَفْحِ اَفِ اَتِي دَحْ مُمْكِلِدْ اَوِ، نُهُوْيَلَعُ مُمْسِقُ اَشْ اَلْ ت»: اَلْ اَقِ مَلَسَو
هُدَا اَلْ اَلْ اَلْ اَلْ رَبِّ صَفِّ هَلَلْ طَمُ دُبَعُ مَلْ طِ اَلْ وِ، هَلَلْ قَدَصُ نَمْ دُبَعُ اَلْ اَمِ صَقِن
وَأُ «رُقُفَ اَبِ اَبِ هَلَلْ اَلْ حَتَفِ اَلْ اَلْ اَسْمَ اَبِ اَبِ دُبَعُ اَلْ حَتَفِ اَلْ وِ، اَزْعُ هَلَلْ

عَبْرًا لِيُنَدِّدَ الْمَنِيَّةَ: لِقَائِهِ، «هُوَ طِفْحٌ أَفْثِي دَحْمٌ كُنْتُ دَحْمًا أَوْ». أَوَّحَنَ مَمْلَكَةَ
هَيْفَ لِيَصِي وَهُوَ بَرَهَيْفَ يِقْتِي وَهَفَ، أَمْلَعُ وَأَلَامُ هَلْ لَأَوْ قَزْرٍ دَبَعٌ: رَفَنَ
هُلْ لَأَوْ قَزْرٍ دَبَعٌ وَ، لَزَانٌ مَلَّ لَصْفَابٌ أَدَهَفَ، أَوْحَ هَيْفَ هَلْ لَمْلَعِي وَ، هَمَحَرَ
تَلْمَعُ أَلَامُ يَلْنُ أَوْلُ: لَوْ قِيَّيْنِ لَأَوْ قِصَا صَوَّهَفَ، أَلَامُ هُوَ قَزْرِي مَلَّ وَأَمْلَعُ
مَلَّ وَأَلَامُ هَلْ لَأَوْ قَزْرٍ دَبَعٌ وَ، أَوْسَ أَمُّ هُزَجَ أَفْثِي وَتِي بَوَّهَفَ: نَالَ فَلَ مَعَب
أَلَوْ هُوَ بَرَهَيْفَ يِقْتِي أَلِ مَلْعَ رِيَّغَبِ هَلْ أَمِ يَفْ طَبْحِي وَهَفَ، أَمْلَعُ هُوَ قَزْرِي
دَبَعٌ وَ، لَزَانٌ مَلَّ لَصْفَابٌ أَدَهَفَ، أَوْحَ هَيْفَ هَلْ لَمْلَعِي أَلَوْ، هَمَحَرَ هَيْفَ لِيَصِي
هَيْفَ تَلْمَعُ أَلَامُ يَلْنُ أَوْلُ: لَوْ قِيَّيْنِ وَهَفَ، أَمْلَعُ أَلَوْ أَلَامُ هَلْ لَأَوْ قَزْرِي مَلَّ
يُدْمَرُ لَأَوْ هَاوَرُ. «أَوْسَ أَمُّ هُزَوَفَ، وَتِي بَوَّهَفَ: نَالَ فَلَ مَعَب

Абу Кабша ал-Анморий розияллоху анхудан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоху алайҳи васаллам шундай дедилар: «Уч нарсага қасам ичаман: банданинг моли садақа ила нуқсонга учрамас. Банда бир зулмга учраса-ю, унга сабр қилса, албатта, Аллоҳ унинг иззатини зиёда қилур. Банда тиланчилик эшигини очса, албатта, Аллоҳ унга фақирлик эшигини очар (ёки шунга ўхшаш бир калима айтдилар). Сизга бир ҳадис айтаман, ёдлаб олинглар:

Албатта, дунё тўрт нафарникидир:

Бир бандага Аллоҳ молини ҳам, илмини ҳам ризқ қилиб берган. У бу билан Роббига тақво қилур. Силаи раҳм қилур. Ундаги Аллоҳнинг ҳаққини билур. Бу энг афзал даражадир.

Бир бандага Аллоҳ илми ризқ қилиб берибди-ю, молни ризқ қилиб бермабди. У содиқ ниятли бўлиб, «Агар молим бўлганида, фалончининг амалини қилар эдим», дейди. У ниятига яраша олади. Икковларининг ажри баробардир.

Бир бандага Аллоҳ молни ризқ қилиб берибди, аммо илми бермабди. У илмсиз равишда молини тўғри келган томонга сочади. У билан Роббига тақво қилмайди, силаи раҳм қилмайди. Ундаги Аллоҳнинг ҳаққини билмайди. Бу энг ёмон даражадир.

Бир бандага Аллоҳ молни ҳам, илми ҳам ризқ қилиб бермабди. У эса «Агар молим бўлганида, фалончининг амалини қилар эдим», дейди. У ниятига яраша олади. Икковларининг гуноҳи баробардир», дедилар».

Термизий ривоят қилган.

Бу ҳадиси шарифда молга қўшиб илмнинг ҳам ризқ деб аталиши эътиборга сазовордир. Шу билан бирга, банда Аллоҳ таоло томонидан берилган ризққа нисбатан қилган тасарруфига биноан турли даражаларга эришишини ҳам билиб олмоқдамиз. Ризқни тақво билан Аллоҳ таолонинг розилиги учун сарфлаган банда олий даражага эришади. Ризқни илмсиз равишда тўғри келган томонга сочган, у билан Роббига тақво қилмаган, силаи раҳм қилмаган, ундаги Аллоҳнинг ҳаққини билмаган банда эса энг ёмон даражада бўлади.

«Сунний ақийдалар» китоби асосида тайёрланди